

ليکونکی : م.ک. بهادر اکمار «M.K.Bhadrakumar» .
منبع او دخپريدو نيته : انډيا پانچلا «2024-12-08» .
ژباړونکی : پوهندوی دوکتور سيدحسام «مل» .

په سوريه کې گټونکي او بايلونکي

Winners and losers in Syria

د ايران د ستر لارښود سلاکار علی لاریجانی د دسمبر په شپږمه نيته
په دمشق کېني د سوريې له ولسمشر بشار الاسد سره وکتل.

ایران او **روسیه** هغه دوه لوی بایلونکي دي چې د یکشنبې په ورځ د سوريې د ولسمشر **بشارالاسد** په ليرې کولو کې د سني اسلامپالو ډلو لخوا چې په القاعده پورې تړلي دي. **بشارالاسد** د د واک په سوله ایزه توګه د واک د سپارلو له حکم ورکولو وروسته وتښتید. احتمال دا دی چې هغه په روسیه کې وي. په هر صورت، په سوريه کې د اسلامپالو نیولو بېرته راګرځول د پوښتنې څخه بهر دي.

د خلیج په سیمه کې د عربو حکومتونه د سیاسي اسلام د یو ډول ډول د زیاتوالي په اړه له ویره ډک دي چې ممکن د شتون ننگونې رامینځته کړي. په حیرانتیا سره، دوی د ایران په لور متوجه شوي، چې دوی د سیمه ایز ثبات د عامل په توګه ګوري، د تهران د سیمه ایزو هیوادونو څخه د غوښتنې په ځواب کې د "تکفیري" ډلو (په ایران کې د القاعدې او اسلامي دولت) د ننگونې دمخنیوي لپاره د خپلو واکونونو په حلقه کې حرکت کوي. (داستان.)

اسرائیل او ترکیه تر ټولو لوی ګټونکي دي، چې له القاعده ډلې سره یې اړیکې ټینګې کړې دي. دواړه په سوريه کې د واک د جوړولو او د سوريې په خاوره کې د خپل نفوذ سا حې رامینځته کولو لپاره چمتو دي. ترکیې غوښتنه کړې چې سوريه یوازې د سوريې د خلکو پورې اړه لري - د بهرني نظامي شتون (روسی، امریکایي او ایرانی) څخه د رخصتې لپاره یو پټلی پوښلی غوښتنه.

په عین حال کې، د **بایدن** اداره کولی شي اطمینان ترلاسه کړي چې د روسيې نظامي حضور به له دې وروسته پاتې نشي او د نفوذ د ډراماتیک ضایع کیدو یو نه منلو وړ وضعیت د سوريې په لویدیځ **لاندیه** ولایت کې د مسکو نظامي اړو محاصره کوي.

په دې کې هیڅ شک نشته چې په واشنگټن کې د پیرانګ اداره به په زړه پورې خوښي ترلاسه کړي چې د **ډونالد ټرمپ** راتلونکې ولسمشر به په لوید یخه آسیا کې د اوږدې بې ثباتې او ناڅرګندتیا سره مخ شي، د تیلو بډایه سیمه چې پیټروډالر تولیدوي چې د لویدیځ تر واک لاندې دی. د بانکدارۍ سیستم - امریکایي ډالر، په ځانګړې توګه - دا د نوي ادارې د بهرنۍ "امریکا لومړۍ" محور پالیسي لپاره خورا مهم دی.

د ډاډ لپاره، د لوی انځور تر سطحې لاندې پټیدل، ډیری فرعي پلاټونه شتون لري، چې ځینې یې لږ تر لږه د برعکس بڼه لري. تر ټولو لومړی، هغه نوي غبرونه چې د آستاني ډلې (مسکو، تهران او انقرې) او د سوريې د بین الافغاني خبرو اترو لپاره د سیمه ایزو پلازمینو څخه په ګډه اوریدل کيږي د خبرو اترو د یوې حل لارې لپاره د غیر واقعیت یوه حلقه ده چې د اصلي ویره څخه رامینځته کيږي. د سیاسي اسلام یو افراطي بڼه چې سیمې یې په تاریخ کې مخکې نه وه تجربه کړې. یقینا، اوسنی نړیوال اقلیم په نږدې

راتلونکي کې د "ډيالوگ" هر ډول امکانات په حقيقت کې ردوي. برعکس، احتمال شته چې ټوله سيمه له سوريې څخه د زلزلې له امله زيانمنه شي.

امريکا با ډېد په دمشق کې د رژيم له بېلون څخه راضي وي او په سوريه کې د روسيې د ايو د تړلو هڅې به تعقيب کړي. د سوريې اشغال ته د دوام ورکولو اراده يې اعلان کړه، کوم چې د خپلو جيو پوليټيک گټو د پوره کولو لپاره د سيمې د بيا رغاونې لپاره مهم دی.

دوهم، ترکيه په سوريه کې د **کردانو** د ستونزې په اړه ځانگړې گټې لري. د سوريې د دولت کمزورۍ کول، په ځانگړې توگه په دمشق کې د راتلونکو امنيتي دستگاو، ترکيې ته د لومړي ځل لپاره په شمالي سرحدې ولايتونو کې چې د **کرد** بېلتون غوښتونکو ډلې فعاليت کوي، د آزاد چلولو زمينه برابروي. په سوريه کې د ترکيې پوځي او استخباراتي حضور به د کودتا له لارې پراخ شي.

د ويلو وړ ده چې د سوريې په خاوره د ترکيې نيواک ممکن دايمي بڼه ولري او حتی د سيمې نيمه الحاق د امکان په چوکاټ کې وي. هيڅ تېروتنه مه کوئ، د **لوزان** تړون (1923) چې ترکيه يې د ملي ذلت په توگه گڼي، اوس پای ته رسيدلی او د عثماني عظمت د بيا ترلاسه کولو لپاره د حساب وخت را رسيدلی دی. د ترکيې اوسنی مشرتابه د نوي عثمانيزم جيو ستراتيژۍ ته ژمن دی.

په ټول احتمال سره، هغه څه چې په خطر کې دي د سوريې حاکميت او ځمکنۍ بشپړتيا او د يو دولت په توگه د هيواد انحطاط دی. ويل شوي، چې اسرائيلي ټانکونه له پولې څخه د سوريې جنوبي سيمو ته ننوتلي دي. بې له شکه چې اسرائيل د **کولان** له لور و څخه د سوريې د خاورې نه زياتې سيمې نيول غواړي. د لوی اسرائيل خوب د حقيقت په لور يو لوی گام پورته کړی. بيا لبنان تعقيبيوي چې اسرائيل نشي کولی د کنټرول لپاره ليوانتيا ولري که چيرې دا په ليونټ کې غالب سيمه ايز ځواک او د ختيځ مديترانې په سياست کې نفوذ کونکی وي. د اسرائيلي رسنيو په وينا، تل ابیب د سوريې په جنوب کې له فعالو اسلامپالو ډلو سره مستقيمي اړيکې لري. دا هېڅ پټه نه ده چې دا ډلې د يوې لسيزې راهيسې د اسرائيلي پوځ لخوا روزل شوي.

په دې توگه، په غوره توگه، يوه ټوټه شوې سوريه، د لويې کچې بهرنۍ لاسوهنې دوام سره تمه کيدی شي، او په خورا بد حالت کې، د ترکيې بغاوت او د اسرائيلو يرغل سره يوځای شوي - په ختيځ سوريه کې د امريکا اشغال او يو کمزوری. په دمشق کې مرکزي واک - هيواد په خپل اوسني شکل کې، چې په 1946 کې تاسيس شوی، ممکن په بشپړه توگه د لويديځ له نقشي څخه ورک شي آسيا.

په حقيقت کې، خليجي هيوادونه او مصر د عربي پسرلي 2.0 په اړه د انديښني لامل لري - oligarchis له مينځه وړل کيږي او ځای يې په کور کې جوړ شوي وسله وال اسلامپالې ډلې د خلکو اراده منعکس کوي. له تهران سره د دوی د هوساينې کچه د پام وړ

ژوره شوي ده. خو البته، امریکا به د دې سیمه ایز تمایل سره مقابله وکړي چې په بل ډول به اسرائیل په سیمه کې منزوي کړي.

روسیه یو بدنانه پراگماتیک ذهنیت لري او د یکشنبې په ورځ د بهرنیو چارو وزارت په یوه بیان کې په کلکه اشاره وکړه چې مسکو لا دمخه په سوریه کې دخپل نظامي شتون د کمولو لپاره لږ تر لږه په نږدې وخت کې د B پلان جریمه کوي. په زړه پورې خبره دا ده چې مسکو د سوریې له ټولو مخالفو ډلو سره په تماس کې دی. په بیان کې په دقت سره د "ترهگری" کلمې کارولو څخه ډډه شوي، کوم چې روسي چارواکو په آزاده توګه د سوریې د هغو ډلو د ځانګړتیا لپاره کارولي چې دمشق یې نیولي دي. مسکو د شمالي قفقاز په خپلو ناکرارو مسلمانو جمهوریتونو کې د سیاسي اسلام د یوه زړه راښکونکي ایډیالوژي په توګه د دې ویره لري.

په دمشق کې د روسیې سفارت له خطر سره مخامخ نه دی. دا په بشپړ ډول د تصور ورده چې د روسیې استخباراتو چې په دودیز ډول په سوریه کې خورا فعال دي - د څرګندو دلایلو لپاره - دمخه په دمشق کې د واک د لیرد په اړه د مسکو حساس کول پیل کړي او دمخالفو اسلامپالو ډلو سره یې تماسونه ساتلي، سره له دې چې سخت عامه بیانونه.

په مقابل کې، ایران له یوې جدي ضربې سره مخامخ دی چې ژر تر ژره یې بیرته راګرځیدل ستونزمن دي، ځکه چې د القاعدې ایډیالوژي ته د افراطي سني ډلو زیاتوالی به په سوریه کې د نوي ځواک حساب ته لاره هواره کړي، چې د تهران سره په ښکاره ډول د بنمې ده. په دمشق کې د ایران پر سفارت له برید وروسته د ډیپلوما ټا نو ایستل خپله خبره کوي. په حقیقت کې، اسرائیل به له سوریې څخه د ایراني نفوذ د ایستلو ډاډ ترلاسه کولو لپاره هیڅ هڅه ونه سپموي.

د موضوع زړه دا دی چې د ایران سیمه ایز نفوذ د پام وړ کم شوی ځکه چې د مقاومت ډلې (چې په لویه کچه شیعې دي) بې رحمه او ناامیده کيږي. دا نه یوازې د اسرائیلو په ګټه کار کوي بلکې په سیمه ایزه کچه د ځواکونو په انډول کې هم ژور بدلون رامنځته کوي، کوم چې به په اوږدمهاله توګه په لوی منځني ختیځ کې د اوسني شخړو لپاره د اوږدې مودې په نظر کې نیولو سره همغږي ولري - غزه، لبنان او حتی. د منځني اسیا او سویلي اسیا په څیر لري. اصلي خبره دا ده چې د القاعدې جنین په پای کې له بوتل څخه بهر دی او د هغې د اسلامي اجندا مخه نه نیسي.

د حیرانتیا خبره دا ده چې ایران د پېښو د بد لیدو اټکل کولو کې پاتې راغلی. د حیرانتیا وړ خبره دا ده چې د جمعې په ورځ د ستر مشر **علي لاریجاني** سلاکار په حقیقت کې دمشق ته لاړ او له **بشارالاسد** سره یې وکتل او د تهران بشپړ ملاتړ یې تکرار کړ چې د اسلامپالو ځواکونو د سمندري څپې مخه ونیسي چې لادمخه د ښار دروازو ته نږدې شوي.

پہ سلامونو «09-12-2024»

.....